

Berlin Pergamon Müzesi Müdürlüğü'ne göre Zeus'u geri istemek Bergama Belediyesi'nin 'politik girişimi'

'Türkiye, Zeus'u istemedi'

Resmi başvuru yapılmadı Berlin'de Zeus Sunağı'nın bulunduğu Pergamon Müzesi'nin müdürü Max Kunze, sunak kampanyası nedeniyle ölümle tehdit edildiğini öne sürüyor. Kunze şöyle diyor: "Müdürü olduğum müzeye herhangi bir resmi başvuru yapılmadı. Sunağı geri isteyen Türkiye değil, Bergama Belediye Başkanı'dır."

DİLEK ZAPTÇIOĞLU

BERLİN — Bergama Zeus Sunağı'nın ve Anadolu'dan çok sayıda eserin bulunduğu Doğu Berlin "Pergamon Müzesi" Müdürü Dr. Max Kunze ile müzede görüştük. Bergama Belediye Başkanı Sefa Taşkın'ın açtığı kampanya yüzünden ölümle tehdit edildiğini ileri süren Kunze, "Türklerle bilimsel işbirliğine hazırız" diyor. Sunağı geri vermekten yana olmayan Kunze, Bergama'da bir kopyasının inşa edilmesini önerdi.

"Pergamon Museum" Müdürü Dr. Max Kunze ile görüşmemiz şöyle:

— Türkiye, müzenizdeki "Bergama Sunağı"nı geri istiyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

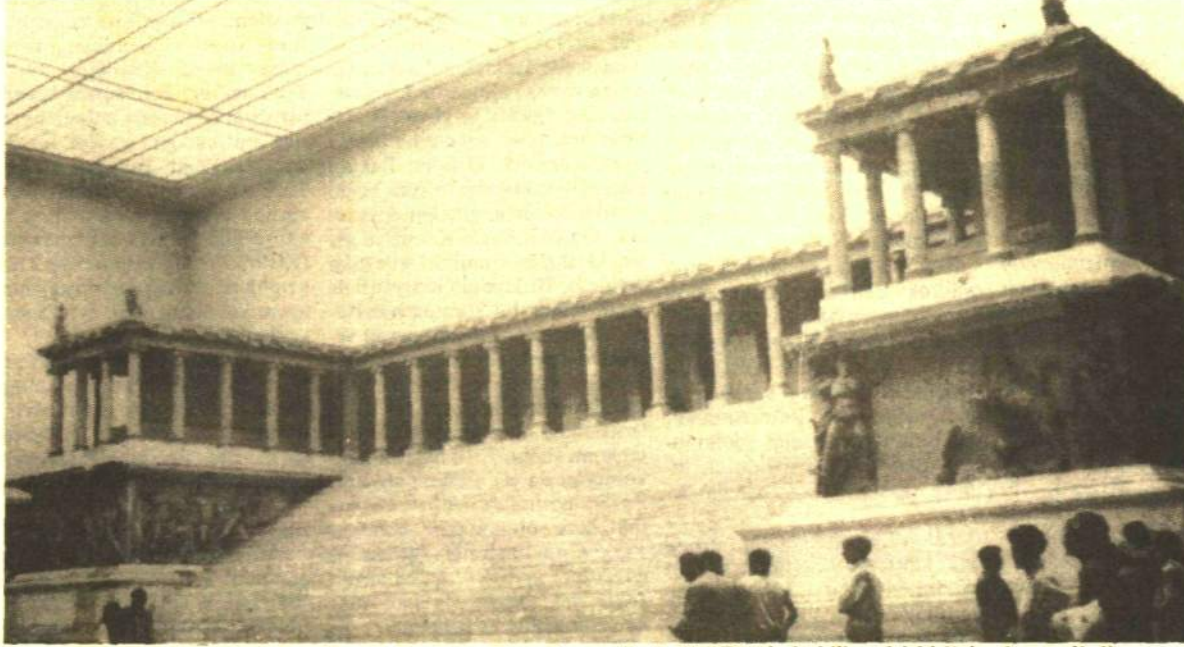
KUNZE — Sunağı geri isteyen Türkiye değil, Bergama Belediye Başkanı'dır. Bergama Belediye Başkanları yıllardır bu talebi gündeme getirip dururlar. Bu Bergama'daki güncel koşullara bağlıdır.

— Size resmi bir iade başvurusu yapıldı mı?

KUNZE — Müdürü olduğum müzeye herhangi bir başvuru yapılmadı. Bergama Belediye Başkanı, Demokratik Almanya Devlet Başkanı'na hitaben bir mektup yazmış. Kimi kastettiğini bilmiyorum "Eski Devlet Başkanı Erich Honecker'in istifasından bu yana ülkede bu makamı temsil eden kimse olmadığını ima ediyor". Bir mektup da bu işle hiçbir ilgisi olmayan Batı Berlin Belediye Başkanı'na yollanmış.

— Bergama Belediye Başkanı Sefa Taşkın bizzat Berlin'e gelmedi mi?

Zeus, Türk kültürü değil Pergamon Müzesi Müdürü Kunze şöyle konuşuyor: "Kaçırılan eserler yüzünden kültürel kimliklerini kaybetme tehlikesi ile yüz yüze kalan devletler iade istemlerinde haklıdır. Şimdi ben soruyorum: Size hangi kültürel kimliğini geri vermemizi istiyorsunuz? Halikarnas Mozolesi British Museum'da. Onu kimse istemiyor."



Pergamon Müzesi Müdürü Dr. Kunze, Bergama Zeus Sunağı ile ilgili "Türklerle bilimsel işbirliğine hazırız" diyor.

KUNZE — Geldiğini duydum. Bana uğramadı. Sanırım niyeti zaten müzeyi gezmek değil. Sunağın önüne pankart asmaktı. Bizzat konuşmak amacıyla geldiği belliydi.

— Sözlerinizden, Belediye Başkanı'nın talebini ciddiye almadığınızı sonucunu çıkarabilir miyiz?

KUNZE — Ben, bu konuda uzman ve yetkili kişilerle görüşülmesi gerektiği kanısındayım. Sunak için Bergama Belediye Başkanı tarafından burada, yerinde basın huzurunda bir kampanya başlatıldı. Bu kampanya yüzünden ölümle tehdit ediliyorum.

— Sizi kim ölümle tehdit ediyor?

KUNZE — Bana telefon eden ve yabancı aksanla Almanca konuşan bazı şahıslar.

— Türkler mi demek istiyorsunuz?

KUNZE — Yabancı aksanla Almanca konuşan bazı şahıslar. "Ya Sunağı geri verisin ya da hepimizi tek tek öldürürüz" dediler. Müzenin duvarlarına slogan da yazdılar.

— Polise bildirdiniz herhalde...

KUNZE — Tabii, polis araştırıyor, ama sonuç alınacağını sanmıyorum. Böyle kampanyaların

sonu budur. Halkları birbirine yakınlaştırmak gibi bir amaçtan söz edilemez.

— Mesele yalnız Bergama Belediye Başkanı'nın açtığı kampanyadan ibaret değil. Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı, yurtdışına kaçırılmış olan önemli eserleri geri almak için faaliyete geçti. Hatta bir Amerikan mahkemesi, geçenlerde Lidya krallarından Krezus'un hazinesinin de Türkiye'ye iadesine karar verdi. Bergama Sunağı bu bağlamda yeniden gündeme geldi. Türk kamuoyu Bergama Sunağı'nın da geri verilmesi gerektiğine inanıyor.

KUNZE — Bu ikisi farklı şeyler. UNESCO tarafından da ısrarla üzerinde durulan konu, Batı'daki devlet müzelerinde olup zamanında yasadışı yollardan kaçırılmış kültür ve sanat eserlerinin iadesini kapsıyor. Hem, Metropolitan Müzesi devlete ait değil, özel bir müze. Biz devlet müzesiyiz. Yasal statümüz farklı. Yasadışı yollardan yurtdışına çıkarılma olayı Bergama Sunağı için söz konusu değildir. Bunu herkes bilir. Herkesin bildiği gibi zamanında Türkiye ile Almanya arasında sunağın ihracı konusunda bir anlaşma imzalanmıştır.

— Anlaşmanın belgeleri elinizde mi?

KUNZE — Elbette. Hatta 1987 yılında burada bir sergi açtık ve arşivlerden anlaşma metinlerini çıkarıp sergiledik.

— Bergama Sunağı'nı bulan Alman mühendis Carl Humann, bu anlaşma imzalanmadan önce yedi yıl boyunca Bergama'da bulunduğu sunak parçalarını Berlin'e yollamış. Bu da belgelerle kanıtlanabilen ve herkesçe bilinen bir gerçek değil mi?

KUNZE — Bu doğru değil. Bergama bulgularının Berlin'e ilk nakliyatı 1879 yılının sonunda ya-

NE NEDİR?

Zeus Sunağı

Bergama Akropolü'nün Helenistik dönemdeki en önemli ve büyük yapısı Bergama Zeus Sunağı krallığın en parlak yıllarında, II. Eumenes zamanında (MÖ 197-159) yapıldı. At nalı biçimli bir plana sahip bu dev sunak üç katlı bir podiyum üzerinde yükseliyordu. Ortada yer alan sunak masasını at nalı şeklinde İon düzeninde bir stoa çevreliyordu. Bu anıt beş basamaklı bir krepis, podiyum, friz ve sütunlu bir portikodan meydana gelmişti. Tapınılan bir yapı olmaktan çok başarılı savaşların simgesi ve krallığın bir çeşit zafer anıtı olarak görülen sunağın frizleri, Bergama krallarının Galatlar üzerindeki zaferlerini simgeleyen, tanrılarla devler arasındaki savaş betimlemeleriyle özenmişti. Helenistik dönemin bu dev yapısı Türkiye'den yurtdışına kaçırılan eserlerden biri oldu. Bugün Berlin Müzesi'nde sergilenen sunaktan geriye Bergama Akropolü'nde yalnızca temel kalıntıları kalmıştır.

pıldı. Anlaşma ise 1879 yılının başında imzalanmıştır. Anlaşma imzalanıncaya kadar hiçbir parça Türkiye dışına çıkartılmadı.

— Humann, 1872 yılında zamanın İzmir Alman Konsolosu Johannes Lühsen'e, "Bergama'da bulunduğu rölyefli mermer taşları Türklerle haber vermeden Berlin'e yolladığını" söylemişti. Humann'ın, Bergama ve İzmir'deki evlerini, bulunduğu taşlarla doldurarak müzeye çevirdiği, bunları gizlice Berlin'e gönderdiği biliniyor. Alman sanat tarihçisi Philipp Vandenbergh bunu, "Antik Yunan'ın Yeniden Keşfi" adlı kitabında Humann'ın mektuplarına ve Kazı Günceleri'ne dayanarak belgelerle anlatıyor. Humann'ın o yıllarda kazı izni bile olmadığını belirtiyor.

KUNZE — Bakın, bu her yerde yüzyıllar boyunca yapılmıştır. Humann'ın yaptıkları Türkiye'de o zamanlar ceza kapsamına giren bir eylem değildi. Çünkü Türkiye'de ilk Eski Eserler Yasası 1884'te çıkarıldı. Yapıldığı sırada ceza kapsamına girmeyen bir eylemi daha sonra çıkarılan bir yasaya göre yargılayamazsınız.

— Belki hukukun yargılayamazsınız ama; siz bir ülkenin topraklarında yeşermiş olan bir kültürün en önemli örneklerinin yurtdışına kaçırılmasını onaylar mısınız?

KUNZE — UNESCO'nun tanım ve Birleşmiş Milletler'in bu tanıma göre kabul ettiği karar tasarısı şöyle der: Yurtdışına kaçırılan tarihi eserler yüzünden kültürel kimliklerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalan devletler, iade istemlerinde haklıdır. Bu ülkelere kültürel kimlikleri geri verilmelidir. Şimdi ben size soruyorum: Size hangi kültürel kimliğimizi geri vermemizi istiyorsunuz ki?

— Bergama Sunağı'nın Türklerin kültürel kimliğiyle hiçbir ilgisi yoktur mu diyorsunuz?

KUNZE — Soruyu ben sordum, cevabını siz verin.

— Sorunun cevabı, zaten içinizde saklı.

KUNZE — Siz takdir edin.

— Türkiye'de bu eserlerin, kültürel kimliğinin bir parçası olduğuna inanır bir kamuoyu var.

KUNZE — Bakın, Türkiye'de gerçek antik "Dünya Harikaları" vardı. Halikarnas (Bodrum) Mozolesi bunlardan biridir. Bodrum Belediye Başkanı'nın en iyi yanı bu konuyla ilgilenmeyişi. Mozolet şimdi İngiltere'deki British Museum'da. Bergama Sunağı hiçbir zaman "Dünya Harikası" değildi. Halikarnas Mozolesi, İngiltere'ye götürüldüğünde Türkiye'de Eski Eserler Yasası yoktu. Berlin'le anlaşmalar var. İngilizlerle o da yok. Öteki "Dünya Harikası" ise Efes Artemisyonu'dur. Ne yazık ki ondan da Türkiye'de iz kalmamıştır.

— Sizce Türkiye, Bergama Sunağı yerine bunları mı geri istemelidir?

KUNZE — Biz bilimsel işbirliğinden yanayız. Türk makamlarıyla Bergama'da, yerinde ne yapılabilir diye görüşmeye hazırız. Eğer sunağı buradan yollayacak olsak Bergama'da bir müzede yeniden inşa edilir. Yani bir müzeden çıkıp ötekine konulmuş olur. Gerçek bu. Oysa Bergama'da, eskiden sunağın bulunduğu yükseltide bir kopya inşa edebiliriz.

— Sunağın kopyasının inşasına yardım etmeyi mi öneriyorsunuz?

KUNZE — Ben bu konuda işbirliğine hazır olduğumuzu geçen yıl Bergama Müzesi Müdürü Mustafa Pehlivaner'e söyledim. Önemli olan yetkililerin karşımıza ajitasyon çekmek yerine bizle işbirliği yapmasıdır.

— Bergama Müzesi Müdürü bu hafta sonu Berlin'e "kopya" konusunu görüşmeye mi geliyor?

KUNZE — Müze müdürünü biz Berlin'e davet ettik. Bergama Müzesi'ni yönetiyor ama bu eserleri hayatında daha görmemiş. Ankara'daki Türk yetkililer ona Berlin'e geliş izni vermiyordu. İzni nihayet geçenlerde aldı. Türkiye maddi destek vermediği için gezinin maliyetini biz karşılıyoruz. Böyle bir davet, ölüm tehditleriyle sonuçlanan kampanyalardan iyi.

— Türkiye, sunağı geri almak için resmi başvurusunu hangi mercie yapmalıdır?

KUNZE — Bizim müzemiz, Demokratik Almanya Kültür Bakanlığı'na bağlı. Başvurunun da Kültür Bakanı'na yapılması gerekiyor.

— Türk kamuoyuna söylemek istediğiniz başka bir şey var mı?

KUNZE — Ben büyük bir Türk dostuyum. Türkiye gördüğüm en güzel memleketlerden biri. Birkaç kez Türkiye'ye gittim, son olarak geçen yıl kasım ayında Bergama'daydım. Bizim istediğimiz, işbirliği yolunu bulmaktır. Konunun seçim kampanyalarına alet edilmesine karşılık.